

Анализ ежегодных таблиц позволяет сделать некоторые выводы:

1) для приема и передачи информации парк компьютеров в организациях науки и образования должен быть не ниже уровня PENTIUM второго-третьего поколения. В распоряжении библиотек и информационных центров преобладают сегодня PC 286, 386. Некоторые библиотеки вообще не имеют компьютеров;

2) имеющиеся компьютеры должны быть подключены к локальным и глобальным сетям. Из 72 обследуемых библиотек только 8 организаций включены в ЛВС. Выход в Интернет имеют 20 организаций. 29 организаций имеют э-почту, и только в 20 из них она используется;

3) программно-прикладные продукты должны быть интегрированными и стандартными и должны поддерживать коммуникативные форматы. Из 72 организаций 20 не имеют программно-прикладных продуктов, 25 применяют устаревшую программу MAPK, 26 организаций используют ППП ИРБИС, причем 20 из них – ИРБИС под MS Windows;

4) руководители организаций науки и образования АПК по ряду объективных и субъективных причин не считают нужным развивать информационную инфраструктуру;

5) БелСХБ не располагает административной властью над организациями науки и образования АПК и может воздействовать на развитие информационной инфраструктуры, используя свой авторитет и опосредованные методы: доводить информацию до руководства отрасли, проводить просветительскую и агитационную работу.

Петушко Н.Я. (Мінск)

УПЛУЎ ІНФАРМАЦЫЙНЫХ ТЭХНАЛОГІЙ НА ПРАЦЭС БІБЛІЯТЭЧНАГА АБСЛУГОЎВАННЯ ІНВАЛІДАЎ ПА ЗРОКУ

Інфарматызацыя спецыяльных бібліятэк для сляпых Рэспублікі Беларусь садзейнічае паляпшэнню якасці, пашырэнню асартыменту інфармацыйных паслуг, стварэнню камфортнага асяроддзя для аду-

кацыі, павышэння кваліфікацыі, рэабілітацыі, вольнага часу асоб, якія знаходзяцца ва ўмовах зрокавай дэпрывацыі.

Інфарматызацыя – новая вобласць дзейнасці спецыяльных бібліятэк для сляпых. З аднаго боку, яе магчымасці ў прадстаўленні свабоднага доступу да інфармацыі з’яўляюцца бяспрэчнымі ў адносінах да карыстальнікаў-інвалідаў па зроку. З другога – яна выявіла ўвесь праблемны стан нарматыўна-прававога і метадычнага забеспячэння ў вобласці бібліятэчнай аўтаматызацыі і дзейнасці бібліятэк для сляпых. Менавіта таму і ў распрацаванай “Концепции информационного взаимодействия библиотек Беларуси” не знайшлі адлюстравання канцэптuallyныя падыходы да вырашэння праблем інфарматызацыі бібліятэк, якія абслугоўваюць інвалідаў па зроку. А між іншым, стан бібліятэчна-інфармацыйных рэсурсаў гэтых бібліятэк і ступень іх даступнасці прызнаны сусветным грамадствам неабходнымі ўмовамі сацыяльнай рэабілітацыі і інтэграцыі інвалідаў па зроку. Патрэбна адзначыць, што, нягледзячы на адсутнасць цэльнай праграмы ў галіне інфарматызацыі бібліятэк для сляпых на дзяржаўным узроўні і матэрыяльныя цяжкасці, на сучасным этапе працэсамі інфарматызацыі ахоплены асобныя бібліятэкі для сляпых.

Пошук новых спосабаў давядзення інфармацыі да сляпога карыстальніка пачаў ажыццяўляцца бібліятэкамі для сляпых з сяр. 90-х гг., калі пры Цэнтральнай бібліятэцы (Мінск) стаў функцыянаваць сектар інфармацыйных тэхналогій.

Аналіз сучаснага стану інфарматызацыі спецыяльных бібліятэк для сляпых праводзіўся намі па адзінай методыцы, што дазволіла выявіць і суаднесці вынікі і прадставіць атрыманыя даныя.

У ходзе вывучэння разглядаліся наступныя аспекты інфарматызацыі:

- узровень інфарматызацыі бібліятэк для сляпых;
- ступень аўтаматызацыі інфармацыйна-бібліятэчных працэсаў;
- аўтаматызаваныя сістэмы, якія выкарыстоўваюцца бібліятэкамі;
- камунікатыўныя магчымасці бібліятэкі;
- наяўнасць уласных інфармацыйна-бібліяграфічных баз даных (БД) і электронных каталогаў (ЭК);
- метадычная работа ў галіне інфарматызацыі бібліятэкі.

Як правіла, аналіз стану інфарматызацыі бібліятэк дапускае выдзяленне трох груп: з высокім, сярэднім і пачатковым узроўнем інфарматызацыі.

Высокі ўзровень інфарматызацыі характарызуецца наяўнасцю аў-

таматызаваных бібліятэчна-інфармацыйных сістэм, якія працуюць у сеткавым рэжыме і інтэграваныя ў адзіную інфармацыйную прастору. Сярэдні ўзровень інфарматызацыі дапускае аўтаматызацыю большасці бібліятэчна-інфармацыйных працэсаў і аперацый, якія функцыянуюць у аўтаномным рэжыме. Пачатковы ўзровень прадугледжвае аўтаматызацыю асобных напрамкаў бібліятэчна-інфармацыйнай дзейнасці.

На падставе вывучэння дакументаў, якія рэгламентуюць дзейнасць бібліятэк для сляпых: гадавыя планы, справаздачы, дадаткі да іх, праграмы, – а таксама непасрэдных гутарак са спецыялістамі мы лічым, што ніводная бібліятэка для сляпых (а іх у РБ 18) не можа быць аднесена да першай і другой групы.

Да трэцяй групы можна аднесці ЦБ і некалькі бібліятэк-філіялаў – Віцебская, Гродзенская, Магілёўская. У дадзеных бібліятэках аўтаматызаваны працэсы камплектавання і каталагізацыі, у ЦБ – тэхналогія кнігавыдачы (чытацкі абанемента). Ствараюцца ЭК на ўсе віды новых паступленняў, фарміруюцца ПАБД, якія адлюстроўваюць спецыфіку бібліятэк для сляпых, ажыццяўляецца фрагментарная рэтраканверсія каталогаў.

Сярод бібліятэк дадзенай групы безумоўным лідэрам з’яўляецца ЦБ. Спецыялісты бібліятэкі ажыццяўляюць працу па ўсяму спектру актуальных праблем бібліятэчнай інфарматызацыі, у першую чаргу – па пытаннях распрацоўкі дакументаў для практычнага ўкаранення аўтаматызаваных тэхналогій, набыцця адаптаваных сродкаў і тэхналогій, якія забяспечваюць інвалідам па зроку самастойнасць у пошуку інфармацыі і працы з ёю, удзелу ў эксперыменце па стварэнню арыгіналаў лічбавых “агучаных” кніг (сумесна з прадпрыемствам “Звукатэкс” БелЦІЗ).

У асноўным усе бібліятэкі для сляпых выкарыстоўваюць найбольш дапушчальную для дадзенага тыпу бібліятэк аўтаматызаваную сістэму “АС – Бібліятэка”. Яна дазваляе выконваць асноўныя функцыі па камплектаванню, уліку, апрацоўцы дакументаў, фарміраваць ЭК, БД па тыфлагалічнай тэматыцы, ажыццяўляць бібліятэчна-бібліяграфічнае абслугоўванне карыстальнікаў і інш.

Камунікатыўныя магчымасці бібліятэк для сляпых слабыя. Толькі ў ЦБ выдзелена свая web-старонка (<http://www.beltiz.unibel.by/>), праз тэлефонную сувязь маюць выхад у сетку Інтэрнет некалькі бібліятэк для сляпых.

Неабходна адзначыць, што ніводнай бібліятэкай для сляпых не вы-

карыстоўваюцца пры абслугоўванні “знешнія” БД на CD-ROM, не скарыстоўваецца тэхналогія штрыховага кадзіравання.

Зыходзячы з вышэйпералічанага, адзначым, што сучасны стан інфарматызацыі бібліятэк для сляпых знаходзіцца ў стадыі фарміравання. Гэта значыць, на першапачатковым этапе развіцця аўтаматызацыі ўнутрыбібліятэчных працэсаў. Для яго характэрны праблемы камп’ютэрызацыі, аўтаматызацыі асноўных бібліятэчна-бібліяграфічных працэсаў, фарміравання электронных інфармацыйных рэсурсаў, у першую чаргу, ЭК, БД па праблемах рэабілітацыі, сацыяльнай аховы інвалідаў па зроку, тыфлакразнаўчай тэматыкі.

Узровень інфармацыйнага абслугоўвання інвалідаў па зроку, на жаль, не адпавядае сучасным патрабаванням. Перш за ўсё гэта звязана з адсутнасцю Дзяржаўнай праграмы інфарматызацыі бібліятэк для сляпых РБ, што ўплывае як на недахоп укладання фінансавых сродкаў у стварэнне інфармацыйнай інфраструктуры для інвалідаў па зроку, так і на дакладную распрацаванасць стратэгічных накірункаў дзейнасці ЦБ як галоўнага інфармацыйна-метадычнага цэнтра. Ёсць рэцыя вызначыць гэтыя напрамкі дзейнасці па інфарматызацыі бібліятэкі. Сярод іх наступныя:

1. Інфарматызацыя працэсаў абслугоўвання: інфармацыйнае забеспячэнне ўсіх катэгорый карыстальнікаў, іх падрыхтоўка да самастойнага ўзаемадзеяння як з традыцыйным, так і з аўтаматызаваным асяроддзем; выбар і ўкараненне аптымальнай для ЦБ аўтаматызаванай сістэмы; прыцягненне інвалідаў па зроку да высокіх камп’ютэрных тэхналогій, іх прафарыентацыя, арганізацыя вольнага часу; выбар праграм навучання карыстальнікаў бібліятэкі камп’ютэрным тэхналогіям; стварэнне АРМа для людзей з абмежаваным зрокам, самастойна працуючых на камп’ютэры.

2. Інфарматызацыя бібліяграфічных працэсаў: перавод традыцыйнага даведчна-пошукавага апарату ў электронную форму; стварэнне новых і пашырэнне сферы выкарыстання існуючых бібліяграфічных, фактаграфічных БД і доступу да міжнародных баз пры дапамозе телекамунікацый; стварэнне электроннага зводнага рэтраспектыўнага каталога выданняў для сляпых; укараненне CD-ROM-тэхналогій (перспектыўны напрамак).

3. Камплектаванне, апрацоўка выданняў і вядзенне электроннага каталога: удасканаленне ЭК; рэтраспектыўная канверсія каталогаў; вядзенне электроннай апрацоўкі заказаў па МБА, іншых тэхналагічных працэсаў камплектавання і апрацоўкі; укараненне тэхналогій

лічбавага кадзіравання выданняў, якая дазволіць ажыццяўляць сістэматычны ўлік фонду.

4. Інфарматызацыя выдавецкага працэсу (перспектыўны напрамак): стварэнне выдавецкага комплексу бібліятэкі; стварэнне студыі лічбавага запісу “агучаных” кніг.

5. Стварэнне і развіццё ўзаемаадносін з бібліятэкамі і арганізацыямі, якія зацікаўлены ў партнёрстве: цесная каардынацыя дзейнасці бібліятэк для сляпых як з бібліятэкамі розных тыпаў, так і з таварыствамі інвалідаў у рэспубліцы з мэтай падрыхтоўкі і апрабоўвання эфектыўных праграм, якія накіраваны на пазітыўныя змяненні ў абслугоўванні інвалідаў па зроку; выкарыстанне тэлекамунікацый для наладжвання партнёрскіх адносін.

6. Інфарматызацыя працэсаў кіравання бібліятэкай: стварэнне сістэмы бесперапыннай адукацыі супрацоўнікаў бібліятэкі, засваенне імі новых метадых, тэхналогій і абсталявання; інфарматызацыя маркетынговых працэсаў (вывучэнне карыстальнікаў, аналіз попыту, апрацоўка даных і інш.).

Юхновец Т.С. (Мінск)

КООРДИНАЦИЯ КАК ФОРМА ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ БИБЛИОТЕК В ОБЛАСТИ ФОРМИРОВАНИЯ ИНФОРМАЦИОННЫХ РЕСУРСОВ

Диалектика современной эпохи такова, что библиотеки не могут существовать без взаимодействия. Стремительный рост объемов информации в мире, процесс интеграции и дифференциации наук, с одной стороны, и постоянный процесс развития информационных потребностей пользователей, с другой стороны, препятствуют выполнению этой цели.

Теория исчерпывающего формирования фондов становится утопичной.

Основной формой взаимодействия деятельности библиотек в области формирования информационных ресурсов является координация. Как информационные ресурсы имеют первостепенное зна-